

CZU 327(560)

DOI [https://doi.org/10.52388/1812-2566.2023.2\(99\).05](https://doi.org/10.52388/1812-2566.2023.2(99).05)

REPERE ISTORIOGRAFICE ALE CERCETĂRII INTERESELEOR ȘI PRIORITĂȚILOR TURCIEI ÎN BAZINUL MĂRII NEGRE

Mihaela GORCEAC

Masterandă, Universitatea de Stat din Moldova,

Chișinău, Republica Moldova

e-mail: gorceac.michaela@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0006-0533-3244>

Svetlana CEBOTARI

Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova,

Chișinău, Republica Moldova

e-mail: svetlana.cebotari11@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9073-104X>

În prezent, regiunea bazinului Mării Negre a trecut prin considerabile transformări geopolitice, care au atras atenția și interesul cercetătorilor. Problematika afirmării puterii turcești în această regiune prin realizarea intereselor și priorităților sale în bazinul Mării Negre, este studiată pe larg de autori occidentali, post-sovietici și din spațiul românesc. Specificul acestei regiuni rezidă în faptul că nu este internaționalizată și este izolată exclusiv pentru statele din regiunea bazinului Mării Negre. Prezentul articol are drept scop reliefarea principalelor cercetări elaborate în literatura de specialitate internațională, dar și a celei naționale cu referire la interesele Turciei în bazinul Mării Negre.

Cuvinte-cheie: interese, priorități, Marea Neagră, Turcia, NATO.

HISTORIOGRAPHIC MARKINGS OF THE RESEARCH OF TURKEY'S INTERESTS AND PRIORITIES IN THE BLACK SEA BASIN

Currently, the Black Sea basin region has undergone considerable geopolitical transformations, which have attracted the attention and interest of researchers. The issue of asserting Turkish power in this region by realizing its interests and priorities in the Black Sea basin is extensively studied by Western, post-Soviet and Romanian authors. The specificity of this region lies in the fact that it is not internationalized and is isolated exclusively for the states of the Black Sea basin region. The purpose of this article is to highlight the main research developed in the international specialized literature, as well as the national literature with reference to Turkey's interests in the Black Sea basin.

Keywords: interests, priorities, Black Sea, Turkey, NATO.

MARQUAGES HISTORIOGRAPHIQUES DE LA RECHERCHE DES INTÉRÊTS ET DES PRIORITÉS DE LA TURQUIE DANS LE BASSIN DE LA MER NOIRE

Actuellement, la région du bassin de la mer Noire a subi des transformations géopolitiques considérables, qui ont attiré l'attention et l'intérêt des chercheurs. La question de l'affirmation de la puissance turque dans cette région en

réalisant ses intérêts et ses priorités dans le bassin de la mer Noire est largement étudiée par les auteurs occidentaux, post-soviétiques et roumains. La spécificité de cette région réside dans le fait qu'elle n'est pas internationalisée et est isolée exclusivement pour les États de la région du bassin de la mer Noire. Le but de cet article est de mettre en évidence les principales recherches développées dans la littérature spécialisée internationale ainsi que dans la littérature nationale en référence aux intérêts de la Turquie dans le bassin de la mer Noire.

Mots-clés: intérêts, priorités, Mer Noire, Turquie, NATO.

ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ИНТЕРЕСОВ И ПРИОРИТЕТОВ ТУРЦИИ В ЧЕРНОМОРСКОМ БАССЕЙНЕ

В настоящее время регион бассейна Черного моря претерпел значительные геополитические трансформации, которые привлекли внимание и интерес исследователей. Вопрос утверждения турецкой власти в этом регионе путем реализации своих интересов и приоритетов в Черноморском бассейне широко исследуется западными, постсоветскими и румынскими авторами. Специфика этого региона заключается в том, что он не интернационализирован и изолирован исключительно для государств Черноморского региона. Цель данной статьи – осветить основные исследования, разработанные в международной специализированной, а также национальной литературе относительно интересов Турции в Черноморском бассейне.

Ключевые слова: интересы, приоритеты, Черное море, Турция, НАТО.

Introducere

În contextul evenimentelor din ultimele decenii, în politica externă a Turciei pot fi evidențiate mai multe aspecte, oscilând de la năzuințele euro-integraționiste spre înghețarea de facto a statului de țară candidat și consolidarea pozițiilor sale întru afirmarea sa ca putere regională prin realizarea unei politici externe bazate exclusiv pe interese naționale și conducându-se în deciziile sale de prioritățile statului turc. Astfel, pentru o mai bună comprehensiune a politicii externe a Turciei axată pe realizarea propriilor interese naționale, dar și a tendinței acestui stat de a se manifesta ca putere regională în bazinul Mării Negre apare necesitatea de a face o succintă analiză a lucrărilor științifice publicate în ultimele decenii.

În scopul elaborării unei analize a surselor prezente în literatura de specialitate cu referire la interesele Turciei în bazinul Mării Negre s-a recurs la utilizarea unui set de metode general-specifice de cercetare, precum: metoda analizei și deducției, metoda comparativă și metoda webografică.

Analiza comparativă a surselor publicate în literatura de specialitate din străinătate, dar și în cea din Republica Moldova a oferit autorilor posibilitatea de a evalua gradul de cercetare a intereselor Turciei în bazinul Mării Negre. De asemenea, analiza în plan comparativ a principalelor surse în care sunt expuse direcțiile de bază ale interesului și ale priorităților Turciei în bazinul Mării Negre a fost posibilă datorită utilizării de către autori a metodei comparative. Apelând la metoda analizei, a fost posibilă cercetarea principalelor publicații a autorilor din Occident, inclusiv și a celor autohtoni, aria de interes a cărora se referă la influența ascendentă a Turciei în bazinul Mării Negre.

La fel, în scopul analizei surselor existente în literatura de specialitate cu referire la extinderea rolului Turciei în regiune s-a recurs la utilizarea metodei webografice. Ținând cont de faptul că în literatura științifică din Republica Moldova încă nu există cercetări complexe cu referire la specificul intereselor Turciei în bazinul Mării Negre, autorii au recurs la s-a recurs la utilizarea metodei webografice, care ne

a oferit posibilitatea să examinăm tema suspusă cercetării la nivel teoretic și practic din principalele surse publicate pe siturile de internet, făcând posibilă o mai bună înțelegere a problemei cercetate

Istoriografia cercetării intereselor și priorităților Turciei în bazinul Mării Negre

Analizând într-o ordine cronologică cercetările autorilor occidentali care au studiat în secolul XXI problematica conturării, manifestării și realizării intereselor turcești, precum și identificarea priorităților Turciei în bazinul Mării Negre, poate fi observat un interes sporit și crescând al cercetătorilor în raport cu această problematică.

Problematica politicii externe actuale a Turciei, cât și interesele sale naționale, devin aria cercetărilor științifice pentru *P.O. Ercan* [10], care în cercetările sale analizează politica externă a Turciei în raport cu interesele și prioritățile sale în diferite regiuni ale globului, incluzând toate continentele și demonstrând modul în care Turcia se afirmă ca putere emergentă în regiune. În raport cu interesele și prioritățile Turciei în bazinul Mării Negre, autorul se axează pe analiza relațiilor bilaterale ale Turciei cu Federația Rusă, Ucraina, Georgia și Bulgaria prin prisma intereselor și priorităților turcești.

Nu mai puțin interes pentru cercetarea intereselor, dar și a politicii externe a Turciei prezintă monografia cercetătorului finlandez *T. Alaranta* [1] publicată în anul 2022. Studiul se axează pe cercetarea evoluției politicii externe a Turciei în raport cu formarea unei noi ordini mondiale. În cele șase capitole ale lucrării, autorul prezintă schimbările care au survenit în puterea globală în raport cu doctrina liberală a relațiilor internaționale din prezent, modul în care Turcia s-a adaptat la noile realități, începând cu perioada Kemalistă și descriind aceste evoluții până în prezent, accentuând și politicile turcești în era globalizării. În lucrare sunt analizate probleme interne legate de puterea domestică

și legitimitate, dar și probleme legate de viziunea islamică și conservatoare a Turciei asupra noii ordini mondiale. De asemenea, autorul se axează pe dubla orientare a Turciei, prioritățile sale nereducându-se doar la occident, ci și la state precum Rusia și China. Fiind publicată în anul 2022, autorul reușește să analizeze și viziunile Turciei pentru lumea post-pandemică. Astfel, conținutul cărții se axează pe modul în care a evoluat gândirea politică turcească, astfel încât statul să se poată adapta la noua ordine mondială și să-și poată realiza interesele naționale utilizând pârgurile noii paradigme a relațiilor internaționale. Autorul evidențiază mult actualitatea priorităților turcești, care nu se rezumă la un singur vector, ci care se concentrează spre obținerea unor implicări importante în mai multe zone ale globului, inclusiv în bazinul Mării Negre, unde se intersectează interesele mai multor puteri globale din prezent și să-și poată realiza propriile interese naționale.

În contextul analizei politicii externe, a intereselor dar și a tendințelor de manifestare a Turciei ca putere regională, merită atenție și cercetările elaborate de către *E. Avdalini* [2], care sunt importante pentru înțelegerea realităților politicii turcești din bazinul Mării Negre în prezent, astfel precum se evoluția abordării Turciei față de Marea Neagră și regiunea Caucazului de Sud. În capitolul 4 al monografiei este descrisă într-un mod concis, dar detaliat importanța regiunii bazinului Mării Negre care este interconectat cu Caucazul de Sud, precum și poziția pe care o deține Turcia în regiune. Autorul evidențiază politicile pe care le desfășoară Turcia în bazinul Mării Negre pentru a-și realiza propriile interese geostrategice, geopolitice și geoeconomice. Deosebit este faptul că Avdaliani analizează relațiile turco-ucrainiene în contextul schimbărilor din 2014 din bazinul Mării Negre și cele actuale, în contextul războiului ruso-ucrainean și modul în care Turcia își

gestionează activitatea în raport cu statele din bazinul Mării Negre.

Despre prioritățile și interesele Turciei vorbesc și autorii occidentali *E. Birsen și H. Fulya* [3] în monografia lor. Studiul se axează pe modul în care este văzută ordinea mondială de statul turc. De asemenea, abordează evoluția politicii externe turcești descriind astfel de scenarii din trecut precum identificarea Statelor Unite ca un partener important în noua ordine mondială și apoi reorientarea Turciei către alte regiuni și alți parteneri, precum Rusia și China. În aceeași ordine de idei, cartea analizează tranziția Turciei de la eurofilism la anti-euroopenism în perioada 2002-2021. Un moment important pe care l-au evidențiat autorii este puterea militară a Turciei și modul în care aceasta este utilizată pentru a-și întări identitatea, interesele naționale, dar și securitatea.

În spațiul post-sovietic, de asemenea, poate fi observat un interes sporit asupra problematicii intereselor și priorităților turcești, a instrumentelor de realizare a acestora, precum și afirmării Turciei ca putere în regiunea bazinului Mării Negre prin intermediul acestor politici axate pe interesul național al Turciei. În special, se evidențiază cercetătorii ruși, care pun accent anume pe relațiile ruso-turce, astfel precum Federația Rusă este un actor important în bazinul Mării Negre.

Rolul regiunii bazinului Mării Negre în politica externă a Turciei devine subiect de analiză pentru *A. Vasiliev* [19] care abordează în studiul său rolul regiunii bazinului Mării Negre în politica externă a Turciei. Autorul afirmă că în perioada Războiului Rece, în Turcia exista atitudinea față de Marea Neagră precum că este o regiune de frontieră adiacentă unui „mediu ostil” și că din punctul de vedere al politicienilor turci, acest lucru a împiedicat dezvoltarea litoralului Mării Negre, al cărui rol pentru economia țării în ansamblu a fost subestimat. Astfel autorul reușește să sublinieze care sunt prioritățile Turciei în bazinul Mării Negre din punct de vedere al dez-

voltării transportului maritim și al comerțului pentru creșterea economică a statului turc.

În acest context, putem evidenția publicația autorului rus *E.D. Eshba* [22]. Astfel, pentru Eshba, regiunea Mării Negre este prezentată ca o zonă de un vast interes economic și energetic, precum și se prezintă o creștere deosebită a rolului regiunii Mării Negre în sistemul economic mondial. O atenție deosebită este acordată politicii Turciei în regiunea Mării Negre și problemelor de interacțiune dintre cei mai mari doi actori regionali: Rusia și Turcia.

Cercetarea strategiei Turciei în bazinul Mării Negre este reflectată în publicațiile autorului rus *N. Demirel* [20]. Articolul abordează politica externă a Turciei în regiunea Mării Negre în contextul interacțiunii statului turc cu entități globale, precum este Federația Rusă și Uniunea Europeană, dar și cu statele din regiunea Mării Negre. Pentru fiecare dintre acestea sunt definite principalele domenii de cooperare: securitatea, relațiile comerciale, energia ș.a. În final, se concluzionează că strategia de bază a Turciei în regiunea Mării Negre este formarea relațiilor bilaterale, incluzând o gamă largă de inițiative reciproce.

Autorii ruși *A. A. Irhin și O. A. Moskalenko* [21] abordează ciocnirea intereselor actorilor internaționali în bazinul Mării Negre. Conform autorilor, complexitatea situației geopolitice actuale din regiune este determinată de numărul mare de puteri concurente și de contururile în schimbare ale sistemului internațional în ansamblu.

De asemenea, problematica intereselor și priorităților turcești în bazinul Mării Negre este relevantă și pentru autorii din spațiul românesc, astfel precum România este stat riveran la Marea Neagră și un actor important în regiune. Astfel, precum se va putea observa în continuare, interesul cercetătorilor români pentru politica externă a Turciei în bazinul Mării Negre se rezumă la menținerea comerțului, securității și cooperării în regiune. De asemenea, este important de menționat că România, precum și Tur-

cia sunt state membre NATO, care dețin flote militare în Marea Neagră și care sunt doi actori importanți pentru asigurarea păcii și stabilității regionale.

M. Hangan [16] în articolul său afirmă că flota turcă în Marea Neagră, în afară de misiunea de bază de respingere a oricărei agresiuni din direcția mării, are și diverse alte priorități de acțiune: participarea la operațiunile internaționale de menținere a păcii; asigurarea transportului pe mare al ajutoarelor umanitare; prevenirea acțiunilor teroriste pe mare; prevenirea poluării și menținerea echilibrului ecologic al mărilor.

Relațiile de cooperare constructivă între statele riverane Mării Negre sunt supuse cercetării de către *A. Mirșu* [13]. Autorul afirmă că prioritățile de cooperare a statelor riverane la bazinul Mării Negre, inclusiv Turcia și România, sunt: căutare și salvare pe mare; operații de asistență umanitară; luptă contra minelor marine; operațiuni de protecție a mediului; vizite de prietenie; orice altă misiune agreeată prin consens de către parteneri.

În acest context, merită atenție și cercetările elaborate de către *S. Ioan* [11]. În cercetările sale, Ioan evaluează factorii de risc și amenințările la adresa securității regionale, printre care menționează că persistă un climat de neîncredere reciprocă între statele regiunii bazinului Mării Negre, precum și tradiționala luptă dintre Rusia și Turcia pentru poziția de lider în Marea Neagră. De asemenea, autorul afirmă că Turcia este interesată de gestionarea tranzitului de petrol și gaze din Orientul Mijlociu, Caucaz și Marea Neagră, promovând proiectul Baku-Tbilisi-Ceyhan, ca alternativă la „Ruta Nordică” și totodată nu renunță la importurile masive de gaze naturale din Federația Rusă. În acest fel, Turcia și-a asigurat o relativă independență energetică față de Rusia.

Ș. Cioculescu [9] amintește de susținerea constantă a Turciei pentru integrarea României în UE și NATO și punctează faptul că prin relația specială cu

Turcia, România își va putea defini un profil strategic axat deopotrivă pe Marea Neagră și că interesele comune ale Bucureștiului și Ankarei sunt bine cunoscute: pace și securitate în spațiul european, euroatlantic și în vecinătăți, extinderea UE și a NATO, blocarea proliferării nucleare și a terorismului, blocarea tendinței de fragmentare a statelor, ambele având poziții pro status-quo”. Totuși, de la publicarea acestui studiu și până în prezent putem observa o schimbare drastică a discursului politic turc, care nu mai este conturat de tendințe euro-integraționiste.

În studiul său *M. Tatomir* [15] evidențiază că evoluțiile geopolitice regionale reprezintă chestiuni de interes pentru România și Turcia, deoarece ambele sunt țări care au numeroase țeluri comune energetice, comerciale și de securitate.

Printre autorii români care au studiat interesele și prioritățile Turciei în bazinul Mării Negre se enumeră și *D. C. Mateescu* [12]. Studiul se axează pe ideea că instituirea a regimului executiv prezidențial a dus la o criză pe termen lung. Autorul afirmă că deciziile greșite în guvernarea internă au adăugat erori în politica externă. Accentuarea acestei crize a determinat regimul de la Ankara să apeleze din ce în ce mai mult la naționalismul turco-islamic ca bază identitară de legitimare și sprijin. În această ordine de idei, autorul afirmă că „Turcia, ca stat, se află într-o situație de vulnerabilitate fără precedent” contrar opiniei multor autori occidentali sau din spațiul post-sovietic.

Nu mai puțin interes prezintă și cercetările elaborate de către *G. Vișan* [17]. În cercetările sale autorul este preocupat de poziția României în bazinul Mării Negre și relațiile acesteia cu Turcia. Astfel, acesta se axează pe faptul că Marea Neagră este spațiul de focalizare pentru interesele maritime ale României. Marea Neagră reprezintă principala conexiune a României cu piața globală. După Brexit, România a devenit al doilea producător de gaze naturale al UE. Zăcămintele de gaze naturale descoperite în Marea

Neagră de București și Ankara i-au transformat în cei mai importanți aliați NATO din regiune din punctul de vedere al securității energetice.

În alt articol *G. Vișan* [18] afirmă că din punct de vedere strategic, Turcia este cel mai important aliat al României după SUA. În studiu se stipulează că investițiile turce în economia românească depășesc 4 miliarde de euro, relațiile comerciale dintre cele două state sunt prospere, iar schimburile comerciale dintre România și Turcia s-au ridicat în anul 2018 la aproximativ 6 miliarde de euro.

În publicația lor *V. Cerbu și V. Cioranu* [8] descriu regiunea bazinului Mării Negre ca parte a unui proces de eliminare a moștenirii Războiului Rece, dar și de reconfigurare a sistemului geopolitic, de reajustare a rolului Turciei, atât în cadrul NATO, cât și în cadrul altor aranjamente de securitate, care includ sud-estul Europei, Asia Centrală și Orientul Mijlociu. Cu alte cuvinte, afirmarea ca putere principală în bazinul Mării Negre este un interes prioritar al Turciei, care urmărește creșterea influenței sale nu doar la nivel regional, ci și la nivel global.

Republica Moldova, împreună cu vecinii săi România și Ucraina, face parte din statele din regiunea bazinului Mării Negre. Relațiile moldo-turcești au rădăcini istorice profunde, iar în prezent Turcia este un partener important pentru Moldova, un aspect important fiind faptul că pe teritoriul R. Moldova există UTAG, care este populată preponderent de o minoritate etnică turcă – găgăuzii. Astfel, în mediul academic s-au remarcat cercetători care și-au axat studiile pe problematica relațiilor moldo-turce și poziției Turciei în regiune.

Despre relațiile moldo-turce și interesele Turciei în Republica Moldova a relatat în articolele sale *M. Bubuioac* [4;5], punând accent pe stabilirea relațiilor politico-diplomatice dintre state. În publicația sa *M. Bulmaga* [6] afirmă că Turcia își fundamentează percepția de lider regional în bazinul Mării Negre pe faptul că în urma adoptării Convenției de la Mon-

treux din 1936 i se rezerva dreptul de a militariza strâmtoarele (vezi Anexa 2) în caz de conflict armat. Cercetătoarea explică scopurile urmărite de Turcia prin propunerea formării OCEMN și anume scopul principal era de a crea o atmosferă de cooperare economică pentru prevenirea viitoarelor conflicte din regiune. La fel, se urmărea sporirea influenței economice în regiunea post-sovietică, facilitând astfel accesul Turciei la material primă și la resursele energetice disponibile.

În articolul lor *S. Cebotari și S. Plop* [7] argumentează importanța regiunii bazinului Mării Negre și afirmă că Turcia este un actor regional important și influent prin identificarea intereselor sale geostrategice, militare și energetice în regiune. De asemenea, se subliniază faptul că Ankara este interesată de gestionarea tranzitului de petrol și gaze din Orientul Mijlociu, Caucaz și Marea Neagră.

Printre cercetătorii autohtoni preocupați de această problematică se enumeră și *R. Panța* [14]. Autorul poziționează Turcia ca unul din liderii regionali în Marea Neagră. Autorul afirmă că ambițiile Turciei se bazează pe convingerea că în urma colapsului URSS și dezintegrării Iugoslaviei, îi revine misiunea de a restabili influența politică, economică și mai ales culturală asupra fostelor teritorii ale fostului Imperiu Otoman.

Astfel, concluzionăm că problematica intereselor și priorităților Turciei în bazinul Mării Negre a fost și continua să fie de un mare interes pentru cercetătorii din diferite puncte ale mapamondului, iar în prezent se poate observa o creștere a studiilor în ceea ce ține de schimbările ce au loc în Marea Neagră, lucru care indică faptul că această problematică trezește interes pentru academicieni și pentru experții din domeniul relațiilor internaționale.

Cercetătorii occidentali și-au manifestat interesul pentru puterea emergentă a Turciei în bazinul Mării Negre, într-un context caracterizat de schimbări semnificative la nivel internațional și regio-

nal. O temă importantă în cercetarea intereselor și priorităților Turciei în bazinul Mării Negre a fost relația cu Rusia. Este analizată evoluția relațiilor Turciei cu Rusia, în special după evenimentele din 2014, precum anexarea Crimeii de către Rusia și conflictul din estul Ucrainei. Aceste lucrări au subliniat faptul că Turcia și Rusia au interese diferite în regiune, dar că cele două țări au și o serie de interese comune, cum ar fi securitatea energetică și lupta împotriva terorismului. De asemenea, cercetătorii occidentali au analizat politica Turciei față de statele vecine din bazinul Mării Negre, precum Ucraina, Georgia și Moldova. Aceștia au analizat evoluția relațiilor Turciei cu aceste state, precum și politica turcească față de Găgăuzia, Transnistria și Crimeea. Aceste lucrări au subliniat faptul că Turcia a încercat să-și consolideze relațiile cu aceste state prin intermediul unor politici economice și culturale, precum și prin intermediul cooperării în ceea ce privește securitatea regională.

Cercetătorii români au analizat evoluția relațiilor dintre România și Turcia, precum și politica Turciei față de regiune. Un subiect important în cercetarea intereselor Turciei în bazinul Mării Negre a fost relația cu NATO și implicarea Turciei în securitatea regională. Aceștia au subliniat importanța Turciei ca membru NATO și partener regional pentru statele din regiune și au evidențiat, de asemenea, provocările la adresa securității regionale, cum ar fi instabilitatea politică și conflictele din regiune. Un alt subiect important în cercetarea intereselor Turciei în bazinul Mării Negre a fost politica Turciei față de statele din regiune, inclusiv România, subliniind importanța cooperării economice și politice dintre cele două state, precum și provocările la adresa cooperării regionale. De asemenea, cercetătorii români au analizat relația Turciei cu alte state din bazinul Mării Negre, precum Georgia și Ucraina. Aceștia au subliniat importanța cooperării dintre Turcia și Georgia în ceea ce privește dezvoltarea relațiilor economice

și de securitate regional și au analizat, de asemenea, politica Turciei față de Ucraina, în special în ceea ce privește implicarea Turciei în soluționarea conflictului din estul Ucrainei. De asemenea, cercetătorii din spațiul post-sovietic au analizat relația Turciei cu statele din regiune, inclusiv cu Rusia și Georgia. În plus, cercetătorii din spațiul post-sovietic au analizat politica Turciei în ceea ce privește energia și resursele naturale din bazinul Mării Negre.

Cercetătorii din spațiul post-sovietic au analizat atât relațiile bilaterale dintre Turcia și statele din regiune, cât și implicarea Turciei în securitatea regională și promovarea cooperării regionale. Un subiect important în cercetarea intereselor Turciei în bazinul Mării Negre a fost politica Turciei față de Ucraina și implicarea sa în conflictul din estul Ucrainei.

În general, cercetătorii din Moldova au studiat interesele și prioritățile Turciei în regiune în contextul relațiilor sale cu Rusia și cu statele membre ale NATO. Ei au subliniat faptul că Turcia este una dintre puterile emergente în regiunea Mării Negre, iar politica sa externă se concentrează pe consolidarea influenței sale în regiune, prin cooperare și parteneriat cu alte state membre ale NATO și cu statele din zona Mării Negre.

Cercetătorii din Moldova au analizat, de asemenea, implicațiile priorităților și intereselor Turciei asupra securității și stabilității regionale în contextul conflictului din Ucraina și a tensiunilor dintre Rusia și statele membre ale NATO. Ei au evidențiat, de asemenea, rolul Turciei în menținerea stabilității în regiunea Mării Negre prin intermediul participării sale la diferite forumuri și platforme regionale.

Concluzii

În contextul evenimentelor din bazinul Mării Negre cum ar fi războiul din Ucraina condiționat de anexarea peninsulei Crimeea în 2014 și invazia din 24 februarie 2022 a Ucrainei de către Federația Rusă, războaiele din Carabahul de Munte din 2020, 2021,

2022 și 2023, Turcia devine un actor geopolitic în regiune. Supunând analizei cercetările elaborate de specialiștii în domeniu din străinătate, dar și a celor din Republica Moldova, putem concluziona că subiectul cu referire la cercetarea intereselor Turciei în bazinul Mării Negre este unul care prezintă interes. Deși există o multitudine de cercetări elaborate cu referire la rolul Turciei în bazinul Mării Negre, dinamica evenimentelor și proceselor prezente în acest areal lasă loc pentru studii ulterioare.

Referințe bibliografice

1. ALARANTA, T. *Turkey's Foreign Policy Narratives. Implications of Global Power Shifts*. Cham: Springer Nature Switzerland AG, 2022. 178 p. <https://www.amazon.com/Turkeys-Foreign-Policy-Narratives-Implications/dp/3030926478> (Accesat – 22.07.2023)
2. AVDALIANI, E. *New World Order and Small Regions. The Case of South Caucasus*. Springer Nature Singapore Pte Ltd, 2022, p.85-98. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-19-4037-8> (Accesat – 28.07.2023)
3. BIRSEN, E., FULYA, H. *Critical Readings of Turkey's Foreign Policy*. Cham: Springer Nature Switzerland AG, 2022. 322 p. <https://www.springerprofessional.de/critical-readings-of-turkey-s-foreign-policy/20354488> (vizitat 02.01.2023).
4. BUBUIOC, M. *Relațiile moldo-turce în anii 1991-2002*. În: *Istorie și filosofie*, p.183-186.
5. BUBUIOC, M. *Stabilirea relațiilor politico-diplomatice dintre Republica Moldova și Republica Turcia în anii 1991-1994*. În: *Studia Universitas Moldaviae*, nr.10 (110), Chișinău, 2017, p.260-266.
6. BULMAGA, M., *OCEMN: interesele Republicii Turcia în zona Mării Negre și Republica Moldova (1991-1995)*. În: *East European Journal of Diplomatic History*, No. 4-5, 2018, p.267-280.
7. CEBOTARI, S., PLOP, S. *Bazinul Mării Negre în contextul evoluțiilor geopolitice actuale*. În: *Moldoscopte*, nr.3 (86), Chișinău, 2019, p.19-36.
8. CERBU, V., CIORANU, V. *Regiunea Mării Negre, zonă a schimbărilor geopolitice*. În: *Gândirea militară românească*, p. 168. https://gmr.mapn.ro/webroot/fileslib/upload/files/arhiva%20GMR/2019%20gmr/2019/Conferinta%20GMR%202019/GMR_CONF%20ro_Cerbu%20Cioranu.pdf (vizitat 02.01.2023)
9. CIOCULESCU, Ș. *Terra Incognita?* București: Editura Militară, 2010. <https://www.libracarti.ro/terra-incognita/>
10. ERCAN, P. O. *Turkish Foreign Policy. International Relations, Legality and Global Reach*. Londra: Pelgrave Macmillan, 2017. 353 p. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-50451-3> (vizitat 02.01.2023)
11. IOAN, S. *România în ecuația stabilității regionale a bazinului Mării Negre*. În: *Securitate și stabilitate în bazinul Mării Negre*. București: Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, 2005, p. 231. https://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/securitate_stabilitate_bazinul_marii_negre2005.pdf
12. MATEESCU, D. C. *Turcia – un actor în profunză transformare*. În: *Studii de politică externă și relații internaționale*. București: Monitorul Oficial, 2022, 67-83. <https://www.idr.ro/publicatii/Studii%20de%20politica%20externa%20si%20relatii%20internationale.pdf>
13. MÎRSU, A. *Gruparea de cooperare navală BLACKSEAFOR în contextul securității bazinului Mării Negre*. În: *Securitate și stabilitate în bazinul Mării Negre*. București: Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, 2005, p. 200. https://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/securitate_stabilitate_bazinul_marii_negre2005.pdf
14. PANȚA, R. *Republica Moldova în contextul redescoperirii geopolitice a regiunii extinse a Mării Negre*. În: *Revistă de istorie și politică*, p. 136-152
15. TATOMIR, M. *Dinamica relațiilor turco-române în regiunea extinsă a Mării Negre. O perspectivă neo-liberală*. În: *Impact strategic*, Nr. 4, 2021, p. 23-32. https://revista.unap.ro/index.php/Impact_ro/article/view/1405/1343 (vizitat 02.02.2023)
16. HANGANU, M. *Evoluția prezentă a puterii maritime în Marea Neagră și influența ei asupra geopoliticii în acest spațiu*. În: *Securitate și stabilitate în bazinul Mării Negre*. București: Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, 2005, p. 92-110. https://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/securitate_stabilitate_bazinul_marii_negre2005.pdf (vizitat 03.03.2023)

17. VIȘAN, G. *Gardianul gurilor Dunării: rezultatele ambigue ale României în implementarea unei strategii maritime în Marea Neagră*. În: Studii de politică externă și relații internaționale. București: Monitorul Oficial, 2022, p. 94-115.

18. VIȘAN, G. *România și Marea Mediterană: conexiuni diplomatice, economice și strategice*. În: Studii de politică externă și relații internaționale. București: Monitorul Oficial, 2022, p. 39-54. <https://www.idr.ro/publicatii/Studii%20de%20politica%20externa%20si%20relatii%20internationale.pdf>

19. ВАСИЛЬЕВ, А. *Черноморский регион во внешнеполитических концепциях Турции: Россия и Турция на Черном Море*. Доклад, No 2, 2010, 6 p. <https://carnegiemoscow.org/2010/10/25/ru-event-3151>

20. ДЕМИРЕЛЬ, Н. *Влияние внешней политики Турции в Черноморском регионе на политику*

глобальных и региональных акторов современного мира, 2020, p.236-241. <https://cyberleninka.ru/article/n/vliyanie-vneshney-politiki-turtsii-v-chernomorskom-regione-na-politiku-globalnyh-i-regionalnyh-aktorov-sovremennogo-mira/viewer> (vizitat 02.03.2023)

21. ИРХИН, А. А., МОСКАЛЕНКО, О. А. *Черноморский регион в конкуренции геополитических проектов великих держав в 1991—2019 гг.* В: *Вестник РУДН. Серия: Международные отношения*, Vol. 21, No. 3, 2021, p.498-516. <https://cyberleninka.ru/article/n/chernomorskiy-region-v-konkurentsii-geopoliticheskikh-proektov-velikih-derzhav-v-1991-2019-gg> (vizitat 02.01.2023)

22. ЭШБА, Э. Д. *Региональное сотрудничество на черном море: достижения, проблемы, перспективы*. В: *Международные отношения*, 2013, p.44-47. <https://www.vestnik.mgimo.ru/jour/article/view/1119> (vizitat 02.01.2023)

